לקוטי אמרים
— תניא —

פרק נב

בפרק נ״א התחיל אדה״ז לבאר את ענין השראת השכינה ששרתה בבית קדשי־הקדשים, וכן מה שנאמר לגבי מקומות נוספים שיש בהם השראת השכינה — דלכאורה צריך להבין: הרי „מלא כל הארץ כבודו״, השי״ת נמצא בכל מקום ומקום, ומה הכוונה כאשר מייחדים מקום מסויים ואומרים שדוקא בו ישנה השראת השכינה?

והתחיל אדה״ז לבאר ענין זה על יסוד הכתוב „מבשרי אחזה אלוקה״: האדם רואה בגופו ובנשמתו, שאף שנשמתו ממלאת את כל גופו וכל אבריו ונמצאת בכולם, מכל מקום, עיקר מקום משכנה והשראתה הוא במוח שבראש. והכוונה בזה אינה **לעצם** הנשמה, כי עצם הנשמה נמצאת בכל האברים בשווה, ולא שייך לומר שהיא נמצאת במוח שבראש יותר מאשר ברגלים; אלא הכוונה היא לכללות **המשכת וגילוי** החיות, הנמשכת מהנשמה להחיות את הגוף ולהמשיך לכל אחד מהאברים את הכח הראוי לו, שקודם המשכתה מהנשמה אל הגוף ואבריו ישנה **כללות** ההמשכה והגילוי, ועל המשכה והתגלות כללית זו של הנשמה נאמר שמקום משכנה והשראתה הוא במוח שבראש, ומשם נמשכת ומתפשטת הארה בלבד לכל שאר אברי הגוף. וכן הוא בנמשל — היחס בין האלקות לעולמות: אין־סוף ברוך הוא נמצא בכל העולמות בשווה, ומצד אין־סוף ב״ה לא שייך לחלק בין העולמות העליונים ובין העולמות התחתונים, כי מבחינת **ההסתר** — הרי הוא נסתר גם מהעולמות העליונים, עד ששום מחשבה, אפילו מחשבת הנבראים שבעולמות העליונים, אינה יכולה לתפוס בו ולהשיגו; ומבחינת **מציאותו** — הרי הוא נמצא בשווה בעולמות התחתונים כבעולמות העליונים. וההתחלקות בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים (בדוגמת התחלקות הכחות שבאברים במשל) היא מצד **המשכת וגילוי** החיות שאין־סוף ב״ה ממשיך ומאיר כדי להוות ולהחיות את העולמות והנבראים, שבעולמות העליונים חיות זו היא ביתר התגלות מאשר בעולמות התחתונים.

ובפרק זה ימשיך אדה״ז לבאר בנוגע לנמשל (האלקות ביחס לעולם), שהשכינה היא גילוי כללות החיות שהיא המקור לחיות העולמות והנבראים. וכשם שבמשל גילוי כללות החיות הוא במוח שבראש (כנ״ל), כך ישנו ענין זה בנמשל.

◆◇ פרק נב וכמו שבנשמת האדם עיקר גילוי כללות החיות הוא במוחין וכל האברים מקבלים אור וכח לבד המאיר להם ממקור גילוי החיות שבמוחין ככה ממש עד"מ עיקר גילוי כללות המשכת החיות להחיות העולמות והברואים שבהם הוא מלובש ונכלל ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ית' הנק' בשם מוחין והן הן המלובשים בתורה ומצותיה וגילוי כללות המשכה זו הוא מקור החיות אשר העולמות מקבלי' כל א' בפרטות רק הארה מתפשטת ומאירה ממקור זה כדמיון אור המתפשט מהשמש עד"מ וכחות אברי הגוף מהמוח הנ"ל ומקור זה הוא הנקרא עלמא דאתגליא ומטרונית' ואימא תתאה ושכינה מלשון ושכנתי בתוכם על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור א"ס אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי וממקור זה נמשך

וכמו שבנשמת האדם, עיקר גילוי כללות החיות הוא במוחין, וכל האברים מקבלים אור וכח לבד (בלבד), **המאיר להם ממקור גילוי החיות שבמוחין, ככה ממש, על דרך משל, עיקר גילוי כללות המשכת החיות להחיות העולמות והברואים שבהם, הוא מלובש ונכלל ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ית', הנקראים בשם מוחין** — הספירות כתר (שהוא הרצון), חכמה, בינה ודעת שלמעלה — נקראות בשם „מוחין", ובהן מלובשת כללות המשכת החיות, שהיא ההתגלות הראשונה של אין־סוף בעולמות, **והן הן** (הרצון, החכמה, הבינה והדעת שלמעלה) **המלובשים בתורה ומצותיה** — ההלכה עצמה או המצוה עצמה היא רצונו של הקב"ה, שרוצה שכך תהי' ההלכה או המצוה; ואילו השכל וההבנה שבהלכות, וכן טעמי המצוות, הם החכמה, הבינה והדעת שלמעלה, שהן המבינות והמשיגות את ההלכה או המצוה. ונמצא שבתורה ובמצוות מלובשים ה„מוחין" שלמעלה, שבהם שורה ההמשכה הכללית של החיות האלקית לעולמות. **וגילוי כללות המשכה זו** — לא כללות ההמשכה שבמוחין עצמה, אלא גילוי כללות ההמשכה, דהיינו כשההמשכה שבמוחין באה כבר לידי התגלות (דהיינו כשנמשכת בספירת המלכות, כפי שיבאר לקמן), **הוא מקור החיות, אשר העולמות מקבלים כל אחד בפרטות רק הארה המתפשטת ומאירה ממקור זה** — כל אחד מהעולמות והנבראים מקבל את ההארה הראוי' לו, אשר הארה והתפשטות זו היא **כדמיון** (כמשל) **אור המתפשט**

וכמו שבנשמת האדם עיקר גילוי כללות החיות הוא במוחין כו': **ראה תו"א שמות נ, א**[1]. כדמיון אור המתפשט .. מהמוח הנ"ל: **פנ"א**. הנקרא עלמא דאתגליא: **זח"א יח, סע"א. שם קנד, ריש ע"ב. ועוד**. ומטרונית': **זהר ח"ב כב, ב. ח"ג כ, א. קמו, א. רל, א. ועוד. וראה לקמן אגה"ק סכ"ה**[2]. ואימא תתאה: **ראה זח"ג עד, א. עח, רע"א. רסב, א**. ושכינה: **זח"ג רכח, א. תקו"ז בהקדמה (ב, ב)**. ושכינה מלשון ושכנתי בתוכם: **ראה גם לעיל פמ"א. וש"נ**. ושכנתי בתוכם: **תרומה כה, ח**.

1) ושם: „אותיות המחשבה והדיבור שניהם ממקור א' נובעים הוא אור השכל כי המדות חסד דין ורחמים נמשכים מן השכל .. ועכ"ז עודם קשורים ומיוחדים באור השכל המאיר ומתלבש בהם .. וע"ד דוגמת משל זה יובן למעלה .. שהתהוות העולמות הוא ע"י בחי' חכמה כו'". 2) ושם: „דבר ה' נק' בשם שכינה בלשון רז"ל ואימא תתאה ומטרוניתא בלשון הזהר ובפרט בר"פ וארא".

○ **א. וכמו שבנשמת האדם עיקר גילוי כללות החיות הוא במוחין וכל האברים מקבלים אור וכח לבד המאיר להם ממקור גילוי החיות שבמוחין ככה ממש עד"מ עיקר גילוי כללות המשכת החיות .. הוא מלובש ונכלל ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ית' .. אשר העולמות מקבלי' כל א' בפרטות רק הארה מתפשטת ומאירה ממקור זה .. וממקור זה נמשך לכל א' האור וחיות פרטי הראוי לו כו': ועד"ז יובן גם למעלה בעשר ספירות, שבחי' ג' ראשונות שבכל פרצוף הם למעלה מהתלבשות בפרצוף שלמטה ממנו** (כדמצינו[1] **שאו"א מלבישים** לזרועות **דא"א דוקא, משא"כ ג"ר דא"א אינם מתלבשים באו"א), ואעפ"כ הרי ג"ר הן מקור לז' תחתונות המתלבשות, כענין הראש שהוא מקור לחיות הפרטי הנמשך ממנו.**

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[2])

ב. אור וכח: ראה לעיל פנ"א אות לט.

ג. ומקור זה הוא הנקרא עלמא דאתגליא ומטרונית' ואימא תתאה ושכינה: הטעם שאינו מזכיר כאן שמקור זה נקרא גם „אם הבנים" ו„כנסת ישראל" (כמ"ש בהמשך

1) ע"ח שער יד (שער או"א) פ"א. שער כט (שער הנסירה) רפ"ו. פע"ח שער חג המצות פ"ז. **2)** אוה"ת בחוקותי ע' תרנה.

◆◇ **פרק נב** שנה פשוטה: **כו אייר**. שנה מעוברת: **כח אייר**

מהשמש — שהוא הארה בלבד מהשמש, **על דרך משל, וכמשל כחות אברי הגוף** המתפשטים **מהמוח הנ"ל.**

ומקור זה — שהוא התגלות מכללות ההמשכה שבמוחין, **הוא הנקרא עלמא דאתגליא** — עולם של התגלות, כי בו היא התחלת התגלות האלקות (כפי שיבאר לקמן), **וכן** נקרא **מטרוניתא** — "מלכה" בארמית, כלומר שהיא מקבלת מהמלך (הקב"ה) ועל־ידה נמשכים עניני המלך, **וכן** נקרא **אימא תתאה** — המדרגה התחתונה שבבחינת "אימא", כי גם ספירת הבינה נקראת "אימא" (כמ"ש (משלי ב, ג) "אם לבינה תקרא"), אלא שהבינה היא "אימא עילאה", המדרגה העליונה שב"אימא", ואילו המלכות, שעלי' מדובר כאן, נקראת "אימא תתאה", **וכן** נקרא **שכינה, מלשון ושכנתי בתוכם.** ויבאר אדה"ז הטעם שנקרא בארבעה שמות אלו: נקרא "עלמא דאתגליא" — **על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור אין סוף** — המקור עצמו הוא ראשית ההתגלות, **ולכן** הוא עצמו נקרא "עלמא דאתגליא", ולא רק מחי' את "עלמא דאתגליא"; ונקרא "מטרוניתא" — מפני שהוא **אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחינת גילוי** — בדוגמת המלכה, שעל־ידה נמשכים ומתגלים עניני המלך; **ונקרא** "אימא תתאה" — לפי ש**ממקור זה נמשך לכל העניין) — כי כאן מדבר בעולמות וברואים** בכלל, **ואין זה הענין ד"כנסת** ישראל" **או** "הבנים". **ורק אח"כ מוסיף עוד ענין בנוגע** לנשמות **(כהקדמה לענין "הנגלית לנו ולבנינו כו'") — ש"לכן נקרא אם הבנים .. וכנסת ישראל".**

והטעם שאינו מזכיר כאן שהוא בחי' מלכות דאצילות (כדלקמן בפרקין) — כי לשון התניא מצ"ע **אינו בלשון ספרי הקבלה[3]. ורק לקמן, כהקדמה להענין דק"ק ותורה, איך הם משתלשלים מעולם לעולם — הרי כיון שמסתייע בזה** מע"ח, **נקט לשון הע"ח "מלכות" (ולא שכינה וכו'), ואומר "שהיא מלכות דאצילות .. דבריאה כו'".**

(כ"ק אדמו"ר[4])

ד. ומקור זה הוא הנקרא עלמא דאתגליא .. על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור א"ס אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי: היינו כמבואר לעיל[5] בביאור ענין ממלא כל עלמין, ש"ההשפעה שהיא בבחי' גילוי בעולמות נקראת בשם הלבשה, שמתלבשת בעולמות, כי הם מלבישים ומשיגים ההשפעה שמקבלים כו'", ולכן החיות שהיא מקור להתלבשות זו נקראת "עלמא דאתגליא" **ו"ממלא כל עלמין".**

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[2])

ה. ושכינה .. ראשית התגלות אור א"ס: מזה מובן שענין שכינה ישנו גם למעלה מעלה מאצילות (וכמ"ש אדמו"ר האמצעי[6], שהארת הקו וחוט לגבי עצמות אוא"ס נקרא בשם שכינה[7]), וגם בבחי' האור שלפני הצמצום, שהרי ראשית ההתגלות היא באור א"ס שלפני הצמצום[8].

(כ"ק אדמו"ר[9])

ו. על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור א"ס אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי וממקור זה נמשך לכל א' האור וחיות פרטי הראוי לו ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם: התיבות "על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אוא"ס **" — הן ביאור על מ"ש שמקור זה נקרא "עלמא** דאתגליא" **(היינו שהמקור** עצמו **נקרא כן, ולא שנקרא כן רק מפני** שמחי' **עלמא דאתגליא); התיבות "אשר ממשיך ומאיר** לעולמות **בבחי'** גילוי" **— ביאור על "**מטרוניתא"**, שהוא בדוגמת מטרוניתא (מלכה) שעל ידה נמשכים ומתגלים עניני המלך; התיבות "וממקור זה נמשך** לכל א' **האור וחיות פרטי הראוי לו" — ביאור על "**אימא **תתאה"; והתיבות "**ושוכן **ומתלבש** בתוכם **להחיותם" — ביאור על מ"ש שנקרא "**שכינה **מלשון ושכנתי** בתוכם".

(כ"ק אדמו"ר[10])

---

3) ראה לקמן אגה"ק סכ"ה: "ובלשון המקובלים נק' בשם מלכות". **4)** מענה (כתי"ק) — נדפס (בחלקו) ב"שיעורים בספר התניא" ע' 717 הערה 3 וע' 718 הערה 4. **5)** פמ"ח. וראה "ליקוט פירושים" שם אות יד. **6)** ביאור עה"פ הוי' לי בעוזרי (הובא בהמשך וככה תרל"ז פכ"ז (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תמה ואילך)) — נדפס בס' מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' רלה, ובשינויים — באוה"ת האזינו ע' א'תתכה. וראה גם ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב ע' תתיט ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' קצט ואילך. עטר"ת ס"ע ק ואילך. **7)** ואין זה סותר למ"ש הצ"צ (לקו"ת שה"ש ח, ב) שגם מלכות דאצילות אינה נקראת שכינה אלא כמו שנעשית בחי' עתיק לעולם הבריאה, אבל בהיותה באצילות היא מיוחדת עם הספירות דאצילות ולא שייך בה לשון שכינה, כי ענין שכינה הוא בכל מקום לפי ענינו. והיינו, שלשון "שכינה" שנאמר בדרז"ל היינו דוקא מלכות דאצילות, ואף גם זאת רק כשנעשית בחי' עתיק לבריאה דוקא, אבל בשרשה — היינו כמו שהוא לגבי אוא"ס — גם הקו נקרא בשם שכינה. וא' הטעמים לזה — כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש (המשך וככה תרל"ז שם) שהוא לפי שכוונת המשכת הקו היא בשביל שיתלבש בעולמות ונש"י, ולכן גם בראשיתו נקרא בשם שכינה. **8)** וכביאור אדמו"ר מוהרש"ב (המשך תרס"ו ס"ע תרעז ואילך), שבכללות האור שלפני הצמצום יש ג' מדריגות: (א) עצם האור, (ב) התפשטות האור, שבו גופא יש ב' מדריגות — (א) גילוי האור כמו שהוא לעצמו, שהוא מקור אור הסובב, (ב) גילוי האור לעצמו השייך לעולמות, שהוא מקור אור הממלא. וגילוי האור הזה (מדריגה הג') נקרא בשם שכינה. **9)** תו"מ סה"מ שבט ע' רסג. **10)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק). "שיעורים בספר התניא" ע' 718 שם.

פרק נב ליקוטי אמרים

[עב, ב]

לכל א' האור וחיות פרטי הראוי לו ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם ולכן נקרא אם הבנים עד"מ וכנסת ישראל שממקור זה נאצלו נשמות דאצי' ונבראו נשמות דבריאה וכו' וכולן אינן רק מהתפשטות החיות והאור מהמקור הזה הנק' שכינה כהתפשטות האור מהשמש אבל השכינה עצמה שהיא ראשית הגילוי ועיקרו מה שא"ס ב"ה מאיר לעולמות בבחי' גילוי והיא מקור כל המשכות החיות שבכל העולמות [שכל החיו' שבהם אינו רק אור המתפשט ממנה כאור המתפשט מהשמש] א"א לעולמות לסבול ולקבל אור שכינתה שתשכון ותתלבש בתוכם ממש בלא לבוש המעלים ומסתיר אורה מהם שלא יתבטלו במציאות לגמרי במקורם כביטול אור השמש במקורו בגוף השמש שאין נראה שם אור זה רק עצם גוף השמש בלבד. ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהלבישה ולא יתבטל במציאות באורה הוא רצונו ית' וחכמתו וכו' המלובשים בתורה ומצותיה הנגלית לנו ולבנינו דאורייתא מחכמה נפקת היא חכמה עילאה דלעילא לעילא מעלמא דאתגליא דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעה וכו' וכמש"ל שאור א"ס ב"ה מלובש ומיוחד בחכמה עילאה והוא

[עב, א]

לכל אחד מהעולמות והנבראים **האור וחיות פרטי הראוי לו** — הרי שהמקור הוא „אם" ומקור החיות הפרטית שבכל נברא; **ונקרא** „שכינה", מלשון „ושכנתי בתוכם" — לפי שהוא **שוכן ומתלבש בתוכם** (בתוך העולמות והנבראים) כדי **להחיותם.** ונוסף על היותו מקור לעולמות ולברואים בכלל, הרי הוא מקור גם לנשמות ישראל, **ולכן נקרא** גם **אם הבנים, על דרך משל,** וכן נקרא **כנסת ישראל,** לפי **שממקור זה נאצלו נשמות דאצילות** — שאינן נבראים, אלא „נאצלים", **ונבראו נשמות דבריאה וכו'.**

וכולן — הן העולמות והנבראים והן הנשמות, **אינן רק** (אלא) **מהתפשטות החיות והאור** המתפשט ונמשך **מהמקור הזה הנקרא שכינה, כהתפשטות האור מהשמש** — שהיא הארה בלבד מהשמש, כך הם אינם אלא הארה מהמקור. **אבל השכינה עצמה, שהיא ראשית הגילוי ועיקרו, מה שאין סוף ברוך הוא מאיר לעולמות בבחינת גילוי** — השכינה היא ראשית ועיקר גילוי זה, **והיא מקור כל המשכות החיות שבכל העולמות [שכל החיות שבהם** (בעולמות) **אינו רק** (אלא) **אור המתפשט ממנה** (מהשכינה) **כאור המתפשט מהשמש], אי אפשר לעולמות לסבול ולקבל אור שכינתה** (היותה שוכנת), **שתשכון ותתלבש בתוכם ממש, בלא לבוש המעלים ומסתיר אורה מהם** — אם אור השכינה יתגלה בעולמות בלי לבוש שיסתירנו מהם — לא יוכלו העולמות לסבלו ולקבלו, באופן **שלא יתבטלו במציאות לגמרי במקורם, כביטול אור השמש** בעודו **במקורו בגוף השמש, ש**אז, כשהאור הוא במקורו, **אין נראה שם אור זה, רק** (אלא) **עצם גוף השמש בלבד** — ואילו האור בטל במציאות; וכן הוא בענייננו, שמאחר שהשכינה היא מקור החיות של כל העולמות והנבראים, שחיותם אינה אלא הארה מהשכינה, כשם שאור השמש הוא הארה מהשמש — הרי אילו היתה מאירה בהם השכינה עצמה, המקור עצמו, היו העולמות נמצאים בתוך מקורם, והיו מתבטלים במציאות, כשם שאור השמש בטל במציאות בהיותו במקורו הוא. וכדי

אם הבנים: **תהלים קיג, ט.** וכנסת ישראל: **ראה זהר ח"ב קכה, א. ח"ג עד, א.**
ומהו הלבוש כו': **ראה לקו"ת אחרי כה, ד**[3]**. דרושים לשמע"צ פו, א**[4]**. שה"ש יא, ד**[5]**.**
הנגלית לנו ולבנינו: **ע"ד לשון הכתוב — נצבים כט, כח.** דאורייתא מחכמה נפקת:
זח"ב קכא, א. ועיי"ש פה, א[6]**.** דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעה: **תקו"ז בהקדמה (יז, ב) — במאמר „פתח אלי'".** וכמש"ל: **ראה לעיל פי"ח**[7]**. פי"ט**[8]**. פל"ה**[9]**.**

3) ושם: „ואין כבוד אלא תורה שהם דרך כלל רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות ל"ת שהם הם בחי' כלים להשראת אור ה' ומכון לשבתו .. (ועיין בשס"ב פ' נ"ב ומהו הלבוש כו' ע"ש)". 4) ושם: „כתיב עוטה אור כשלמה שאור התורה היא בחי' לבוש .. כלל העולה שהתורה היא לבוש המחבר מעולם ועד עולם .. וביאור הענין שהתורה הוא לבוש הוא כמ"ש בסש"ב (פנ"ב) שא"א לעולמות לסבול ולקבל אור שכינתא כו' בלא לבוש המעלים ומסתיר כו' ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולא יתבטל במציאות באורה הוא רצונו וחכמתו ית' המלובשים בתורה ומצותי' כו' וזה היכל ק"ק שבכל עולם כו'". 5) ושם: „ועיין בסש"ב פנ"ב גבי ומהו הלבוש כו' דלעילא לעילא כו' בהיכל קה"ק". 6) ושם: „ר' יצחק אמר .. אורייתא מחכמה דלעילא נפקת. ר' יוסי אמר מבינה נפקת וכו'". 7) ושם: „חכמה דאצילות שבה מאיר אור א"ס ב"ה ממש", „החכמה .. היא למעלה מההבנה וההשגה .. ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא בי' כלל". 8) ושם: „בחי' חכמה שבנפש שבה אור א"ס ב"ה", „החכמה שבנפש האלקית עם ניצוץ אלקות מאור א"ס ב"ה המלובש בה". 9) ושם (בהגהה): „אור א"ס ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה בספי' חכמה והיינו משום שא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרגת החכמה וכו'".

◆◇ **אבל השכינה** שנה פשוטה: **כז אייר.** שנה מעוברת: **כט אייר** ◇ **ומהו הלבוש** שנה מעוברת: **א סיון**

שהשכינה תשכון ותתלבש בעולמות ובנבראים — בהכרח שיהי׳ לבוש שיסתיר את אורה, ודוקא אז יוכלו העולמות והנבראים לקבל ולהכיל את האור המאיר להם באמצעות הלבוש, מבלי שיתבטלו לגמרי במציאות.

אך כאן מתעוררת השאלה: **ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהלבישה** (את אור השכינה) **ולא יתבטל** הלבוש עצמו **במציאות באורה** (באור השכינה) — מאחר שהשכינה היא מקור כל הנבראים, הרי היא מקור גם ללבוש זה עצמו; ואם השכינה מאירה באותו לבוש — הרי הלבוש נמצא בתוך מקורו, ואם־כן הי׳ הלבוש עצמו צריך להתבטל במציאות לגמרי, ושוב לא יוכל לשמש כלבוש? ומתרץ אדה״ז: לבוש זה **הוא רצונו ית׳ וחכמתו וכו׳** — ובינתו ודעתו, שכל אלו הם ענין ה„מוחין״ למעלה (כנ״ל), **המלובשים בתורה ומצותיה הנגלית לנו ולבנינו** — והם יכולים להיות לבוש לאור השכינה ואעפ״כ לא יתבטלו באורה. וטעם הדבר: **דאורייתא מחכמה נפקת** — התורה יוצאת ונמשכת מהחכמה, **היא חכמה עילאה** — החכמה העליונה, ספירת החכמה של עולם האצילות, **דלעילא לעילא מעלמא דאתגליא** — שהיא למעלה מעלה מ„עלמא דאתגליא״ (שהוא בחינת השכינה, מקור החיות של העולמות, כנ״ל שהשכינה נקראת „עלמא דאתגליא״), שהרי „עלמא דאתגליא״ ענינו התגלות, ואילו „חכמה עילאה״ היא למעלה מכל ענין ההתגלות, שהרי **דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעה וכו׳** — הוא ית׳ הוא חכם (בבחינת „חכמה דאצילות״), אבל לא בחכמה ידועה, **וכמו שנתבאר לעיל, שאור אין סוף ב״ה מלובש ומיוחד בחכמה עילאה, והוא** ית׳ וחכמתו אחד —

ז. **האור וחיות: בביאור לשון זה — ראה לעיל פ״ו אות יט.**

ח. **ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם: קאי על** המקור[11], **שהוא עצמו מתלבש בתוך הנבראים להחיותם,** וכמפורש **בסמוך לפנ״ז אשר** המקור **נקרא בשם „שכינה מלשון** ושכנתי בתוכם״, **וכמבואר לקמן בפרקין ש(ע״י הלבוש) השכינה מתלבשת** בתוך **העולמות.**

(כ״ק אדמו״ר[12])

ט. **אבל השכינה עצמה .. א״א לעולמות לסבול ולקבל .. בלא לבוש המעלים ומסתיר .. ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהלבישה ולא יתבטל במציאות באורה הוא רצונו ית׳ וחכמתו וכו׳ המלובשים בתורה ומצותיה הנגלית לנו ולבנינו: ביאור הענין:**

ידוע[13] **שהתורה היא בחי׳ ממוצע בין אוא״ס ובין העולמות**[14], **כמאמר**[15] **„אסתכל באורייתא וברא עלמא״, „התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו כו׳״**[16]. **והיינו שקיום כל הדברים הגשמיים והתהוותם מאין ליש הוא ע״י התורה דעשי׳, שהדברים הגשמיים כפי שנכתבו בתורה (ויש מהם שנאמרו ברמז) הם הם חיותם וקיומם (וזהו שארז״ל**[17] **„דיברו חכמים בהווה״, היינו בהתהוות). וכן הוא בכל עולם ועולם, שיש בו בחי׳ תורה, שעל־ידה נעשית התחברות אוא״ס בעולם ההוא. וכן** גילוי **אוא״ס בעולם הוא ע״י התורה.**

והממוצע דתורה אינו ממוצע מפסיק (כמו הממוצע שבעולמות, שלא נמשך על־ידו בחי׳ העצמות אלא הארה בלבד), אלא נמשכת על־ידו בחי׳ העצמות[18]**, ומ״מ המשכתה היא ע״י ממוצע דוקא.**

וכמו בכל ממוצע, גם הממוצע דתורה כלול מב׳ המדריגות, והו״ע פנימיות התורה וחיצוניות התורה:

חיצוניות התורה (גליא דתורה) — היא המדריגה שבה ועל־ידה הוא הגילוי בעולמות בעלי גבול, ולכן גם היא באה בהגבלה לפי ערך העולמות, שכל הענינים שבה הם בבחי׳ מדה וגבול[19]**, ויש בה שיעור לכל דבר (כמו „אלו טריפות .. ואלו כשרות״**[20]**, וסוכה צ״ל לא פחות מרוחב ז׳ טפחים ומשהו**[21] **ולא גבוהה מעשרים אמה**[22] **וכו׳); אבל**

---

11) ולא על „האור וחיות פרטי״ שנזכר לפנ״ז — דא״כ הול״ל בלשון יחיד „ושוכן ומתלבש בתוכו להחיותו״, כמ״ש לפנ״ז „האור וחיות פרטי הראוי לו״. **12)** מענה (כתי״ק). **13)** בהבא לקמן — ראה לקו״ת דרושים לשמע״צ פו, א. אמרי בינה שער הציצית פ״א (קל, ג ואילך). יהל אור ע׳ שצו. ע׳ שצח. **14)** ועד שכל מציאות העולמות היא בשביל התורה, כמ״ש (ר״פ בראשית ובפרש״י ורמב״ן שם) „בראשית — בשביל התורה כו׳״, וכמאמר (ראה זהר שבהערה הבאה. ח״א פט, א) „באורייתא אתקיים עלמא״. **15)** זח״ב קסא, סע״א ואילך. **16)** ב״ר פ״א, א. **17)** שבת סה, א (במשנה). סו, ב (במשנה). **18)** ראה שערי תשובה קלג, סע״א ואילך. מאמרי אדהאמ״צ דברים ח״ג ע׳ תשפב ואילך. **19)** ומ״מ גם על מדריגה זו נאמר (איוב יא, ט) „ארוכה מארץ מדה גו׳״, היינו שאף שיש לה גבול, מ״מ היא „ארוכה מארץ״, כדאיתא בעירובין (כא, א) בענין המגילה דיחזקאל (ב, יו״ד), „מגילה עפה גו׳״ (זכרי׳ ה, ב), שיש מדה לתורה. **20)** חולין מב, א (במשנה). נד, א (במשנה). **21)** „ומשהו״ — כ״ה בכ״מ (נסמן בסה״מ תרמ״ב ע׳ רפ). וראה סוכה טז, סע״ב. טושו״ע או״ח סתרל״ד. לקמן אגה״ק ס״י. וצ״ע [ולכאורה ה„משהו״ מוכרח, שהרי שיעור ז׳ טפחים הוא לפי ש„גברא באמתא יתיב ושולחנו טפח״ (רא״ש ריש סוכה — מירושלמי שם פ״ב ה״ח), והרי טפח בטפח לא יתיב (ראה פסחים קט, ב. ירושלמי סוכה פ״א ה״ט). ולהעיר מסוכה ה, א שפחות שבכלים הוא טפח]. (כ״ק אדמו״ר — הערה לסה״מ תרמ״ב שם). **22)** משנה ריש סוכה.

פנימיות התורה – אין לה מדה וגבול כלל, אלא היא בבחי' בלי גבול, כמארז"ל[23] „לכל יש סיקוסים חוץ מדבר אחד שאין לו סיקוס, ואיזו זו התורה כו'", דקאי על פנימיות התורה, שהיא בחי' אוא"ס שבתורה[24] (שהרי חיצוניות התורה יש לה גבול, כנ"ל).

וזהו מ"ש[25] „עוטה אור כשלמה", דקאי על ב' מדריגות הנ"ל שבתורה: „אור" הוא בחי' הפנימיות, בחי' אוא"ס שבתורה, ו„שלמה" הוא חיצוניות התורה, בחי' הלבוש המעלים את האור כדי שיוכלו העולמות לקבל.

וזהו מ"ש אדה"ז כאן שהלבוש „הוא רצונו ית' וחכמתו כו'", כי גם בבחי' לבוש שבתורה נמשך בחי' העצמות ממש, אלא שהוא בבחי' לבוש המעלים, שאינו מאיר בגילוי, אלא שבו מתלבש האור.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב[26])

י. כביטול אור השמש במקורו בגוף השמש שאין נראה שם אור זה: אין לפרש בכוונת הדברים שטעם ביטול אור השמש בגוף השמש הוא מצד ענין האור שבו (שכל ענינו של אור הוא התגלות, ולכן בגוף השמש ששם אין התגלות אור ה"ה בטל במציאות) – ראה לקמן בשער היחוד והאמונה פ"ג שלא זהו הטעם, ולכן למד שם אדה"ז מאור ליש הגשמי.

(כ"ק אדמו"ר[27])

יא. ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהלבישה .. הוא רצונו ית' וחכמתו וכו' המלובשים בתורה .. דאורייתא מחכמה נפקת היא חכמה עילאה דלעילא לעילא מעלמא דאתגליא .. שהשכינה שהיא מלכות דאצילות .. היא מתלבשת בהיכל ק"ק דבריאה שהיא חב"ד דבריאה .. וגם משם נמשך התלמוד שלפנינו כו': ביאור ענין התלבשות מלכות דאצילות בחב"ד דבריאה[28] – בהקדים ביאור טעם כוונת רצון המאציל העליון בהשתלשלות שיהי' „נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן"[29] דוקא, למה עלה ברצונו כך:

אנו רואים בכל השפעה ממשפיע למקבל, שאילולא היתה התחדשות אצל המקבל לגבי המשפיע – היתה כל השפעה מהמשפיע למקבל מופסקת מיד, כי ההשפעה היא באין ערוך לגבי עצמות המשפיע, ואין זו התחדשות כלל לגביו, ולמה לו הטורח והירידה לצמצם עצמו כ"כ. וכן הוא בכל עילה ועלול, שכל עילה היתה מפסקת שפעה לעלול, והיתה נכללת בעצמותה[30]. ורק כאשר ימצא במקבל דבר חדש שאינו בכח המשפיע, כמו תלמיד[31] המחכים את רבו[32] – אזי יגרום הדבר ירידת המשפיע.

וכ"ש וק"ו בענין ההשפעה מעצמות אור א"ס, שאין ערוך כלל וכלל בין עצמות אוא"ס לנאצלים ולנבראים[33] (ואפילו בין עצמות אוא"ס ממש לבחי' התפשטות השפע מאתו

---

23) ב"ר רפ"י – עה"פ (בראשית ב, א) „ויכולו השמים גו'". **24)** ראה אוה"ת שלח ע' תקפ. תצא ע' ב'שסא. **25)** תהלים קד, ב. **26)** סה"מ תרס"ט ע' קפט ואילך. המשך תער"ב ספ"ח (ח"א ע' יח ואילך). **27)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק). **28)** דלכאורה איך יתכן ששורש הלבוש (חכמה עילאה, שהיא שורש התורה שלפנינו, והיא „לעילא לעילא מעלמא דאתגליא") גבוה יותר מהאור המלובש בו (השכינה, שהיא בחי' עלמא דאתגליא). (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת חנוכה תתקכט, ב. ענינים ע' רלה). **29)** ס"י פ"א מ"ז. **30)** שהרי אין העלול בערך עילתו, ורק הבחינה האחרונה שבעילה, שהיא חלק עשירי ממנה לבד, היא המשפיעה בעלול (ראה לקו"ת ברכה צג, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תלה. ועוד). (כ"ק אדמו"ר האמצעי – מאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז ע' רצו). **31)** ראה אבות פ"ו מ"ו. חגיגה יד, א. **32)** שהרי באמת שכל הרב גבוה למעלה משכל התלמיד, וכשצריך להשפיע השכל לתלמיד מוכרח הוא לצמצם עצמות שכלו כדי להשפיע לפי ערך התלמיד המקבל, וא"כ מי מכריח אותו להשפיע, אלא הטעם הוא לפי שע"י השאלות והקושיות של שכל התלמיד ה"ה מחכים את רבו (כ"ק אדמו"ר האמצעי – שם). **33)** ואין זה כענין „אין ערוך" שבמדריגות המושגות בשכל האדם, וכמו שיוכל האדם להבין בהשגת ערכי הנבראים דצח"מ איך שאין ערוך לדומם לעפר לגבי ראשית הבריאה בהשתלשלות, שהן הנשמות שנהנין מזיו השכינה בג"ע [וכמו שאמר אברהם „ואנכי עפר גו'" (וירא יח, כז) לגבי הארת האצילות (ראה לקמן אגה"ק סט"ו. ועוד)] – כי אין המשל דומה לנמשל כלל וכלל: ד' עולמות אבי"ע – הם דוגמת ד' הבחינות שכל מחשבה דיבור ומעשה שבאדם* (ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ח מ"ב ס"ע תתקט ואילך. ועוד), שמלובשות זו בתוך זו (הדיבור מלובש במחשבה, המחשבה – בדיבור, והשכל – במחשבה). והתלבשות זו היא בבחי' תפיסא והתפעלות העצמות, היינו שכשאדם חושב דבר השכל, הרי עצמות שכלו מתלבש במחשבתו ומתפעל ממנה. [והרא' לזה – מהידוע (ראה השגת הראב"ד לרמב"ם הל' פרה אדומה פ"ז ה"ג. פי'

*) ועד"ז מבואר בע"ח (שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א) שהמשל לד' עולמות אבי"ע (הנרמזים בד' אותיות שם הוי') הוא מד' בחי' דצח"מ: עולם העשי' שלנו נקרא בשם דומם [היינו שגם הכח והחיות הרוחני שבו נקרא בשם גשמיות (דומם), מאחר שהוא כח להחיות הגשמיות, כמארז"ל „אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כו'" (ראה ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א (בהשמטות)), „מזל מחכים ומזל מעשיר" (שבת קנו, א), וכמ"ש (הושע ב, כג) „אענה את השמים והם יענו את הארץ". וכנ"ל (בפנים ההערה) שאפילו אברהם, שהי' מרכבה לבחי' חסד דאצילות, דימה עצמו לבחי' עפר, בחי' דומם], עולם היצירה נקרא בשם צומח (שאינו בחי' כח להחיות גשמיות הנבראים), עולם הבריאה נקרא בשם חי (שהו"ע הנשמות היושבין ונהנין מזיו השכינה), ועולם האצילות נקרא בשם מדבר, כמ"ש (יחזקאל א, כו) „ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". וכיון שד' בחי' דצח"מ הם בערך זה לזה, שגם האדם יש לו שייכות עם הדומם, מאחר שהם נלקחים זה מזה בערך ושייכות – הרי לפי זה גם ד' עולמות אבי"ע הם בערך זה לזה, וכמו שמלכות דאצילות, שהיא בחי' אחרונה שבאצילות, נעשה כתר וראש לעולם הבריאה (ראה ע"ח שער ו (שער העקודים) פ"ב), ועד"ז מלכות דבריאה כו'. ועכ"פ יש איזה ערך ושייכות ביניהם (כ"ק אדמו"ר האמצעי – מאמרי אדהאמ"צ שם ע' חצר).

להיות נקרא בשם מאציל) – שבודאי לא הי' בערך כלל שיהי' צמצום עצמות אור א"ס לנאצלים[34].

ומפני טעם זה הוצב בסדר השתלשלות שיהי' „נעוץ תחילתן בסופן", דהיינו שיצטרך הראש (המשפיע) לקבל מן הסוף (המקבל)[35], מפני שנמצא במקבל כח עליון חדש שאינו במשפיע[36], כדי שיהי' המשפיע יורד מעצמותו ויצמצם עצמו בשבילו[37].

והנה, מובן שמה שיש במקבל מעלה ומדריגה שאינה במשפיע הוא מצד שרשו שלפני ההשתלשלות, ששם הוא למעלה מהמשפיע; אלא שכח עליון זה שניתן למקבל בא ונמשך דרך הלבשה והעלם, שלא לפי סדר ההשתלשלות, מאחר שבסדר ההשתלשלות המקבל הוא הנמוך במדריגה מהמשפיע (אלא שמאחר שההשתלשלות היא בבחי' פנימיות וחיצוניות, יוכל להיות שאף שבבחי' הפנימיות העליון גבוה יותר, מ"מ מצד בחי' החיצוניות התחתון גבוה יותר, כי מה שירד כ"כ להיות בבחי' חיצוניות הוא מפני ששרשו בהעצמות שקודם ההשתלשלות גבוה יותר)[38].

[דוגמא לדבר – החיות שהאדם מקבל מהמאכל:

אנו רואים שהמאכל מחי' את האדם, אע"פ שאינו אלא

רבינו יונה לאבות פ"א מ"ה. שו"ע אדה"ז או"ח סע"ג בקו"א סק"ג) שאין האדם יכול לחשוב ב' מחשבות שכליות ברגע אחד, והיינו לפי שיש במחשבה מעצמות השכל, ולכן הוא מתפעל ממנה ונתפס בה עד שלא יוכל להשכיל באותו רגע שכל וסברא אחרת (וכמו אדם הנכנס בהיכל, שהוא נתפס בו בבחי' תפיסא ממש, עד שלא יוכל להמצא ברגע זה בהיכל אחר). משא"כ אם לא הי' מעצמות השכל במחשבה ומתפעל ממנה – הי' ביכולת השכל להשכיל בדבר אחר, כנראה בחוש בכח המחשבה והדיבור, שלפעמים יכול האדם לדבר בדבר אחד אף שחושב בדבר אחר**, מפני שאז אין מהות ועצמות המחשבה מלובשת בדיבור, אלא רק בחי' הארה בעלמא ממנה***]. משא"כ למעלה בפרצופים העליונים, אף שגם בזה נזכר בספרי הקבלה (ע"ח שער ג פ"א. ובכ"מ) לשון התלבשות (שהחכמה מלביש לכתר וכדומה), אין הענין בבחי' תפיסא והתפעלות ח"ו, שאין שום שינוי כלל בעצמות אור המאציל, כי הוא בחי' א"ס ממש, ומה שמאציל בבחי' התלבשות אין זה מבחי' עצמותו ממש, אלא רק מבחי' הארה בעלמא שמתפשטת ממנו כדוגמת זיו השמש, עד שאינו בבחי' גדר תפיסא ממש בנאצלים ובנבראים, כמאמר (תקו"ז בהקדמה (יז, א)) „לית מחשבה תפיסא בי'", וכמאמר (ראה זח"ג רכה, א) „איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס בי'". [ובאמת גם סדר השתלשלות אבי"ע אינו בדוגמת שכל מחשבה דיבור ומעשה ממש שהם בבחי' התלבשות, אלא הוא בבחי' התלבשות בשם המושאל, בבחי' גילוי אור בעלמא****,

ולא התלבשות ממש ממהות האצילות בבי"ע*****]. וא"כ איך נדמה המשל דעפר לגבי הנשמות שבג"ע להנמשל דנאצלים לגבי המאציל, מאחר שבחי' השגת האלקות שממנה נהנין הנשמות בג"ע יש לה שייכות וקשר בהשתלשלות עילה ועלול עד בחי' דצח"מ דעשי', משא"כ מהמאציל לנאצל אינו בדרך הדרגה וערך כלל, ואפילו בבחי' הלבשה לא יתפס, כנ"ל. **34)** ואדרבה – האור הי' רוצה יותר להסתלק וליכלל במקורו, כמו האש שעולה למעלה (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת חנוכה תתקכט, ב. ענינים ע' רלה). **35)** כי משפיע ומקבל נקראים בשם תחילה וסוף (כ"ק אדמו"ר האמצעי – מאמרי אדהאמ"צ שם ע' רצו). **36)** וכידוע שע"י העלאת מ"ן שע"י עבודת הבירורים של מעשה התחתונים ניתוספו אורות באצילות (כ"ק אדמו"ר האמצעי – שם ע' רצז). **37)** וישפיע בו תמיד בלי הפסק (כ"ק אדמו"ר האמצעי – שם). **38)** וזהו החילוק בין בחי' עיגולים לבחי' יושר באופן המשכתם בראשית ההשתלשלות (ראה גם סידור (עם דא"ח) ח"א קי, ד. ח"ב רסו, סע"ב ואילך. וש"נ): בבחי' העיגולים – ההמשכה מהעצמות היא באופן שהעליון הוא תחתון והתחתון הוא עליון בבחי' גילוי, במהות העליון והתחתון כמו שהם (ולא בהעלם והתלבשות ובחילוקי פנימיות וחיצוניות), שהרי אנו רואים בראי' חושית שלעולם לא ימצא בהם באמת מי הוא הראש ומי הוא הסוף, כי בסיבוב העיגול יתהפך התחתון לעליון והסוף לראש, וא"כ גם כשהי' תחתון היתה בו מעלה זו, שלאחר שיתהפך יהי' הוא עליון והעליון תחתון. משא"כ בחי' היושר – הרי יש בו ראש וסוף, ציור קומה, ראש ורגל, ועם כל זה גם בו ההמשכה היא בדרך שלא ימצא מי הוא הראש באמת, מאחר ש„נעוץ תחילתן בסופן", שהראש צריך לחיות הרגל ולא יתקיים בלעדיו [וכמו שאנו רואים בציור קומת האדם, שאף שהשכל הוא בראש, צריך הוא לקבל שפע מהגידים שברגל המעמידים את הראש* (ראה תו"א בראשית א, ב. ובכ"מ)]. ונמצא שהתחתון הוא עליון והעליון הוא תחתון גם בבחי' היושר כמו בבחי' העיגולים, אלא שבבחי' היושר ענין זה אינו בבחי' גילוי, אלא בדרך הלבשה והעלם, שהרי בבחי' ההשתלשלות התחתון הוא בחי' חיצוניות (וכמו במשל הראש והרגל, שגם כשהראש

**) והיינו כשהדיבור הוא דברים בטלים הנקראים דברים של מה בכך, שדיבורו בהם נקרא מתעסק בעלמא. וכמו שנראה בעת העמקת האדם באיזה שכל מופלג, ובא אחר ומדבר אליו איזה ענין קטן בערכו, ששומע דיבורו וזוכר הדבר, אף שלא נתבטל כלל מהעמקת מחשבת שכלו (כ"ק אדמו"ר האמצעי – שם ס"ע חצר ואילך).

***) ונמצא שיש ב' בחינות במחשבה ודיבור: יש דיבור שכל המחשבה נתפסת בו, והוא הנקרא התפעלות המחשבה מהדיבור, ויש דיבור שאין המחשבה מתפעלת ממנו כלל. וכמו כן יש ב' מיני השפעות למעלה, והדיבור שאין המחשבה מתפעלת ממנו הוא המשל לאופן ההשפעה ד„לית מאן דתפיס בי'" (כ"ק אדמו"ר האמצעי – שם ע' חצר).

****) וכמ"ש בע"ח (שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"א. וראה גם שם פ"ו) שהתהוות נר"נ לבריאה היא ע"י ניצוצין מאורות המתנוצצין דרך המסך (וכ"ה במשנת חסידים (מסכת הבריאה פ"ב): „ונשמתה הוא מהתנוצצות עשר אורות כו'"), הרי שאפילו **נשמת** ע"ס דבריאה נתהווה רק **מהתנוצצות** אור הבינה, היינו לא מעצמיותה ממש אלא מהארה בעלמא (שזהו הנקרא התנוצצות). והיינו לפי שאין ערוך כלל בי"ע לאצילות, אפילו לא כערך הדומם לגבי השכל (שדצח"מ כולם הם בבחי' עולם אחד, עולם העשי'). משא"כ בתוך עולמות בי"ע עצמן – סדר ההשתלשלות הוא באופן **שעצמיות** חב"ד דבריאה

מתלבשים במדות דבריאה כו' (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת חנוכה תתקל, א. ענינים ס"ע רלה ואילך).

*****) והיינו שגם השפעת אצילות בבריאה היא באופן ד„לית מאן דתפיס בי'", עד"מ בחי' מתעסק הנ"ל. וכן מבריאה ליצירה ומיצירה לעשי', שיצירה לא תפיס לעולם הבריאה כו' (כ"ק אדמו"ר האמצעי – מאמרי אדהאמ"צ שם ריש ע' רצט).

*) וכן מצינו שהראש נרפא ע"י העמדת הרגל במים חמים (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת שם).

ית' וחכמתו אחד — הרי שהחכמה, וכן שאר בחינות ה„מוחין" שלמעלה (כמו בינה ודעת), הם למעלה מעלה ממדרגת אור השכינה, ולכן יכולים הם להיות לבוש לאור השכינה, ואעפ"כ לא להתבטל במציאות באור זה.

אלא שלכאורה, לא זו בלבד שלא נתיישבה בזה הקושיא איך יוכלו העולמות לקבל את אור השכינה, אלא אדרבה — על־פי זה תוגדל הקושיא עוד יותר: אם אפילו

ית' וחכמתו אחד רק שירדה בסתר המדרגות ממדריגה למדריגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים שהן תרי"ג מצות התורה. ובירידתה בהשתלשלו' מעולם לעולם גם השכינה ירדה ונתלבשה בה בכל עולם ועולם וזהו היכל ק"ק שבכל עולם ◆◇

בסתר המדרגות: **ע"ד לשון הכתוב — שה"ש ב, יד.**

את אור השכינה אי־אפשר לעולמות לסבול מבלי שיתבטלו במציאות — עאכו"כ שלא יוכלו לסבול ענין שהוא למעלה מאור השכינה, ואיך יכול ענין כזה לשמש לבוש לאור השכינה באופן שיוכלו הנבראים לקבלו מבלי להתבטל במציאות? ומתרץ אדה"ז: **רק** (אלא) — שמכל מקום יכולה התורה לשמש לבוש לאור השכינה, לפי **שירדה בסתר המדרגות ממדריגה למדריגה** — ממדרגה גבוהה למדרגה נמוכה ממנה, **בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים, שהן תרי"ג מצות התורה** — ובירידתה והתלבשותה במדרגות תחתונות ובדברים גשמיים, יכולה היא להיות לבוש המסתיר על אור השכינה.

ובירידתה של התורה **בהשתלשלות מעולם לעולם, גם השכינה ירדה ונתלבשה בה בכל עולם ועולם** — הרי שאור השכינה מלובש בתורה שבכל עולם ועולם. **וזהו היכל קדשי קדשים שבכל עולם ועולם** — „היכל קדשי קדשים"

בחי' צומח והאדם הוא בחי' מדבר, הרי שהגבוה מקבל שפע מן הנמוך[39]; ולאידך גיסא, בהכרח לומר שבשרשו המאכל גבוה מן האדם, שהרי אם הי' המאכל באמת נמוך במדריגה מן האדם — איך תוכל הנפש המשכלת להתחבר עמו, ושהמאכל ייכלל בה ויתאחד עמה עד שיהי' לה לחיות גמורה.

וכידוע[40] בביאור הענין, שהטעם שבמאכל הוא מנפילת

מקבל מחיות הרגל, אעפ"כ למראה עינים הראש הוא גבוה בערך מחיות הרגל בבחי' ההשתלשלות). **39)** שהרי בחי' מדבר הוא גבוה למעלה מבחי' דצ"ח, כמארז"ל (ברכות ו, סע"ב. וש"נ) „כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה" (כ"ק אדמו"ר האמצעי — מאמרי אדהאמ"צ שם ע' רצו). **40)** בהבא לקמן — ראה סידור (עם דא"ח) ח"א קיב, רע"ג. וש"נ. **41)** ובפרטיות יותר (ראה גם לקו"ת במדבר יט, ב. סה"מ תקס"ב ח"א ע' קכ ואילך. תקס"ה ח"ב ע' תרפו): פירות ערבים ומתוקים, כמו תפוח — יש בהם ממהות המתיקות (שבשרשה היא בחי' מתיקות ועריבות רוחנית, אלא שנתגשמה בעולם העשי') בגופו ומהותו של הפרי [משא"כ נפש האדם, שאף שיש בה בחי' עונג*, כמו במושכל חדש וכדומה** — אין ממהות התענוג באותו המושכל***, כי המושכל אינו בגדר וסוג עריבות העונג כלל, אלא הוא שכל וסברא בעלמא, אלא

*) וגם ענין זה הוא בחי' טעם, אלא שיש טעמים רוחניים וטעמים גשמיים (כ"ק אדמו"ר האמצעי — מאמרי אדהאמ"צ שם ע' רצז).

**) וכן בהתפעלות אלקית בתפלה בטוב טעם ותענוג (כ"ק אדמו"ר האמצעי — שם).

***) ולכן חיות האדם היא דוקא ע"י טעם גשמי, שע"י אכילת פרי תשוב נפשו אליו, אבל אם לא יאכל, ויטעם רק טעם רוחני שהוא טעם השכל — לא יתקיים ע"ז (כ"ק אדמו"ר האמצעי — שם).

רפ"ח ניצוצים דשבירת הכלים דתהו שקדמו לתיקון[41], ולכן יש בכח הטעמים שבמאכל ליתן שפע וחיות לנפש האדם הגבוה ממנו בסדר ההשתלשלות, מאחר שבשרשם (קודם שנפלו בשבירה) היו גבוהים מנפש האדם[42].

וכמו כן למעלה ניתן כח חדש בנאצלים העלולים מהמאציל, שיהי' נעוץ בהן תחילת המאציל, דהיינו שיקבל מהם שפע וחיזוק המוחין כמו שהאדם מקבל מן המאכל].

שהעונג מצטמצם ויורד להתלבש בו לפי שעה****, כדי להשכיל את השכל ממקורו שבבחי' אין, שהוא התענוג מקור החכמה (ראה תו"א יתרו ע, א. ובכ"מ)*****]. והנה ידוע שיש בחי' טנת"א (טעמים, נקודות, תגין, אותיות), והטעמים הם בבחי' כתר שהוא עולם התענוג (ראה תקו"ז תס"ט (קה, רע"א). ע"ח שער ה (שער טנת"א) פ"א ואילך. ועוד). וממה שאנו רואים בתענוגי עוה"ז, שהפירות המתוקים יש בהם ממהות התענוג (כנ"ל) — יובן ממילא גם בבחי' עונג העליון (שמשם נפלו תענוגים אלו), שגם למעלה קודם השבירה, בהיות שורש המתיקות בעולם התהו בבחי' טעמים עליונים דכתר עליון, הי' בהם ממהות ועצמות העונג העליון, דהיינו בחי' עתיקא דעתיקא. [וזהו מ"ש (בראשית ב, ח ואילך) „ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם גו' ויצמח גו' כל עץ נחמד למראה גו'", היינו שמבחי' קדמונו של עולם הנאצלים נצמחו „כל עץ נחמד למראה גו'", דהיינו ע"ד הפשט מכל מיני פירות ערבים ומתוקים, וע"ד הקבלה הוא בחי' צמיחת אורות עליונים בעדן עילאה מבחי' הטעמים העליונים שבעצמות שעשועי המלך, כידוע]. **42)** כידוע ש„מוצא

****) היינו שהתענוג שבשכל הוא רק תענוג מורכב, ואילו עולם התענוג שלמעלה (שמהות תענוג זה הוא התענוג שבפרי, כבפנים ההערה) נק' תענוג הפשוט (כ"ק אדמו"ר האמצעי — שם).

*****) ראה גם „ליקוט פירושים" לעיל פמ"א הערה 286 ובשוה"ג שם.

◆◇ **ובירידתה** שנה פשוטה: **כח אייר**. שנה מעוברת: **ב סיון**

ומעתה יובן שורש הענין המבואר כאן, שבחי' חב"ד דבריאה, שהוא התלמוד, הוא הלבוש לבחי' מלכות דאצילות:

ידוע[43] ש„אבא יסד ברתא", שהוא כענין „נעוץ סופן בתחילתן", היינו ששורש בנין המלכות, הנקראת[44] „סופא דכל דרגין" שבאצילות, נעוץ בבחי' אבא, שהוא שורש כל האצילות[45].

ומאחר שהוצב בסדר ההשתלשלות שיהי' „נעוץ תחילתן בסופן" (דאל"כ לא הי' המשפיע יורד מעצמותו, כנ"ל) — הרי כאשר המלכות דאצי' יורדת בסתר המדריגות דבי"ע[46], שהן באין ערוך כלל אלי'[47], צריך שיתלבש תחילה בבחי' חב"ד שבבריאה מבחי' מוחין וחב"ד דאבא דאצילות, שהוא שורש המלכות הגבוה ממנה[48].

וזהו ענין התלבשות התורה בחב"ד דבריאה בבחי' לבוש והעלם גדול[49], עד שעי"ז נעשית כדוגמת מאכל ומזון (כמ"ש[50] „לכו לחמו בלחמי") לשכינה שהיא מלכות דאצילות, ומחי' אותה בבחי' מוחין חדשים לגמרי, מצד שרשה בבחי' מוחין דאבא שהוא גבוה הרבה במדריגה מן המלכות[51] [כדרך התלבשות הטעמים העליונים דכתר בטעמים הגשמיים שבמאכל ובמזון כדי שיחיו את נפש האדם מצד שרשם שהוא גבוה מהאדם, כנ"ל][52].

(כ"ק אדמו"ר הזקן[53])

יב. **רק שירדה וכו'**: כלומר: ע"פ האמור, שהלבוש לשכינה הוא „רצונו ית' וחכמתו וכו' המלובשים בתורה ומצוותי' .. חכמה עילאה דלעילא מעלמא דאתגליא" — אדרבה, עוד תוגדל הקושיא איך יוכלו העולמות לקבל את אור השכינה, שהרי אם את אור השכינה „א"א לעולמות לסבול כו'", עאכו"כ שלא יוכלו לסבול את הלבוש, שהוא למעלה מזה. ולזה מתרץ: „רק שירדה כו'".

(כ"ק אדמו"ר[54])

יג. **שירדה וכו'**: הכוונה (לא רק ל„חכמה עילאה" דלעיל

פי ה'" (עקב ח, ג) שבמאכל הוא למעלה ממאמר „נעשה אדם" (בראשית א, כו), כי שורש המאכל הוא מבחי' עולם התהו, והאדם הוא מבחי' תיקון (כ"ק אדמו"ר האמצעי — מאמרי אדהאמ"צ שם ע' רצו). **43)** זח"ג רנו, סע"ב. רנח, א. ועוד. **44)** זהר ח"א קו, סע"א. ח"ב רכו, סע"א. ועוד. **45)** ראה ע"ח שער מב (שער דרושי אבי"ע) פי"ב ואילך. לקו"ת שה"ש כו, ד. ובכ"מ. **46)** כי אף שבעולם הבריאה נמשכת רק הארת האצילות (כנ"ל הערה 33 ובשוה"ג), מ"מ המלכות דאצילות היא עצמה בקעה המסך ונעשית עתיק דבריאה, כמ"ש בע"ח (שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ו): „אמנם רישא דא"א דבריאה .. לא נתהוית ע"י מסך כי להיותה נקודה נוקבא דאצילות ממש שברה ובקעה המסך לגמרי .. ואפילו חיצוניות שלה בקעה המסך להיותה אצילות עצמה ולא הארה .. כי הכלי ועצמות שלה ירדה לבריאה", וא"כ הוא השפלה גדולה ועצומה (כ"ק אדמו"ר הצ"צ — אוה"ת חנוכה תתקל, סע"א. ענינים ע' רלו). **47)** דאף שהיא בחינה אחרונה שבאצילות, מ"מ הרי היא עדיין בחי' אצילות, ומי מכריחה להתלבש בעולם הבריאה (כ"ק אדמו"ר האמצעי — מאמרי אדהאמ"צ שם ע' רצט). **48)** ואף שגם בחי' המלכות מקבלת מחב"ד, שהרי זהו בחי' ההשתלשלות בע"ס דאצילות עד מלכות — מ"מ, ההשפעה שבבחי' מלכות היא רק הארה בעלמא מחב"ד דאצילות, משא"כ בבחי' חב"ד דבריאה מתלבש מהות חב"ד דאצילות (כ"ק אדמו"ר האמצעי — מאמרי אדהאמ"צ שם). **49)** וזהו ענין „תלמוד בבריאה", שהוא התורה הנגלית לנו דוקא, כי אורייתא סתים וגליא (ראה זח"ג עא, ב. עג, א), והתורה הנגלית יש בה כח עליון יותר מבחי' תורת הנסתר. וכמארז"ל (פסחים נ, א) „אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", כי לימוד הנשמות בג"ע הוא בסודות התורה (בחי' סתים שבתורה), ולימוד זה הוא דוקא ע"י לימוד התורה הנגלית („תלמודו") בעוה"ז, כדמצינו (אבות רפ"ו) שאין מגלין רזי תורה אלא למי שעסק בתורה לשמה, שהכוונה בזה היא ללימוד התורה הנגלית דוקא. וכן מצינו ברשב"י, שע"י צער מערה זכה לתורה הנגלית בכ"ד קושיות ופירוקי כו' (שבת לג, ב. וראה ב"מ פד, סע"א). וזהו „משחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה" (ברכות ח, א), היינו שהתגלות עצמות האלקות בעולמות היא ע"י „ד' אמות של הלכה", שהוא התורה הנגלית דוקא (ראה גם לקמן פנ"ג). (כ"ק אדמו"ר האמצעי — מאמרי אדהאמ"צ שם ע' רצט ואילך). וראה גם סידור (עם דא"ח) ח"א קנב, ג ואילך. **50)** משלי ט, ה. **51)** והתלבשות זו היא הנקראת בשם „היכל ק"ק" או „כסא הכבוד"*, והוא היכל הז' הכולל ג' ראשונות (ראה ע"ח שער מו (שער כסא הכבוד) פ"א)**. **52)** וזהו מ"ש אדה"ז כאן „ומהו הלבוש .. היא חכמה עילאה דלעילא לעילא כו'", היינו ששורש הלבוש גבוה מבחי' המלכות המתלבשת בו. אלא שזהו בעולם הבריאה, ואפשר שעד"ז הוא גם באצילות — שהלבוש, שהוא התורה, שרשו מחכמה דא"ק, שהיא לעילא לעילא ממלכות דא"ק שהיא בחי' עתיק יומין דאצילות (כ"ק אדמו"ר הצ"צ — אוה"ת ויצא רו, ב. חנוכה תתקל, ב. ענינים ס"ע רלו). **53)** סידור (עם דא"ח) ח"א קנא, א ואילך. **54)** „שיעורים בספר התניא" ע' 720.

---

*) היינו שענין הכסא הוא התלבשות הארת כח"ב דאצילות בכחב"ד דבריאה (כמ"ש בע"ח (שם פ"ד) ובמשנת חסידים (מסכת הבריאה ספ"ב) שהכסא הוא מאור המתנוצץ מכח"ב דאצילות בתנה"י דעתיק דבריאה), שמצד זה נשפלת המלכות דאצילות לישב עליו (וזהו „מכון לשבתך פעלת" (בשלח טו, יז)). ומה שנקרא „כסא **כבוד**" הוא לפי שנמשך מבחי' מקיף עליון שהוא כתר דאצילות [כמבואר בלקו"ת (שה"ש נא, א) בענין „השמים כסאי" (ישעי' סו, א), שהכסא נמשך מבחי' שמים, שהם מקיפים]. ופירוש זה בענין הכסא א"ש עם מ"ש בזהר (ח"א נא, סע"ב) שהכסא הוא תושבע"פ, כמבואר בתניא כאן שהלבוש הוא „רצונו ית' וחכמתו וכו' המלובשים בתורה ומצותי' הנגלית לנו ולבנינו .. וגם משם נמשך התלמוד שלפנינו" (כ"ק אדמו"ר הצ"צ — אוה"ת שם. בראשית תעט, ב. נח ע, סע"א ואילך).

**) ואפשר שזהו בחי' מרכבה דבריאה, כמ"ש בע"ח (שם פ"ה) על מאמר הזהר (ח"ב מג, א) „שית דרגין לכורסייא וד' רגלין אית לי' לכורסייא כו'", שהד' רגלין הוא היכל הז' הנקרא היכל ק"ק, שבו כח"ב דבריאה, שבהן מתלבשת נקודת המלכות, ובה ג' אורות המתנוצצים מכח"ב דאצילות. וידוע דרגלין הן בחי' מרכבה, והן ג' האבות ודוד רגלא רביעאה (אלא שבזהר שם משמע שהד' רגלין הם בחי' הכסא עצמו, ומלבד זה יש בחי' מרכבה). וראה הוספות לתו"א (ויחי קג, סע"א ואילך) שהארת האצי' שבהיכל ק"ק דבריאה הו"ע השבטים, והם בחי' מרכבתא תתאה דבריאה (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב — המשך תער"ב ח"ה ע' א'תצא).

ליקוטי אמרים

ועולם וכמ"ש בזהר וע"ח שהשכינה שהיא מלכות דאצילות [שהיא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה וחיות שמאיר לעולמות ולכן היא נקראת דבר ה' ורוח פיו כביכול עד"מ כמו שבאדם הדבור הוא מגלה מחשבתו הסתומה ונעלמה להשומעים] היא מתלבשת בהיכל ק"ק דבריאה שהיא חב"ד דבריאה ובהתלבשותן במלכות דבריאה נבראו הנשמות והמלאכי' שבבריאה וגם משם נמשך התלמוד שלפנינו וכמש"ל בשם התיקונים שבעולם הבריאה מאירות ומשפיעות שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה בבחי' צמצום עצום בכדי שיוכלו הנשמות והמלאכים שהם בעלי גבול ותכלית לקבל השפעה מבחי' חב"ד אלו ולכן נמשך משם התלמוד שהוא ג"כ בחי' חב"ד שהתלמוד הוא טעמי ההלכות על בוריין והטעמים הם בחי' חב"ד וההלכות עצמן הן ממדותיו של א"ס ב"ה שהן חסד דין

[עג, ב]

ועולם — „היכל קדשי קדשים" הוא מקום השראת השכינה בכל עולם ועולם; ונמצא, שהתורה שבכל עולם היא „היכל קדשי קדשים" שבאותו עולם, שבו שורה השכינה השוכנת ומתגלה באותו עולם. **וכמ"ש בזהר ועץ חיים, שהשכינה ש**בספירות העליונות **היא** בחינת וספירת **מלכות דאצילות [שהיא** (מלכות דאצילות) **בחינת גילוי אור אין סוף ב"ה** וגילוי ה**חיות שמאיר לעולמות, ולכן** (מאחר שהיא בחינת גילוי אור אין־סוף וגילוי החיות) **היא נקראת דבר ה' ורוח פיו כביכול** — כי דיבור הוא ענין הגילוי, **על דרך משל כמו שבאדם הדבור הוא מגלה מחשבתו הסתומה ונעלמה** — שהיתה סתומה ונעלמה, ועל־ידי הדיבור הוא מגלה אותה **להשומעים** — וכן הוא למעלה, שבחינת מלכות דאצילות, שהיא בחינת הגילוי של אור אין־סוף ב"ה ושל החיות, שהיו קודם לכן בהעלם, נקראת „דבר ה'", היינו שהיא הדיבור שלמעלה כביכול, המגלה אלקות בעולמות], **היא מתלבשת בהיכל קדשי קדשים דבריאה, שהיא חב"ד** (חכמה בינה ודעת) **דבריאה, ובהתלבשותן** של חב"ד דבריאה (יחד עם מלכות דאצילות שבתוכן) **במלכות דבריאה, נבראו הנשמות** — הנשמות שבמדרגת „נשמה" (כי מבין ג' המדרגות וכמ"ש בזהר: **ח"ג קסא, ב.** וע"ח: **שער מו (שער כסא הכבוד) פ"ו.** נקראת דבר ה': **זח"ג רכח, א.** דבר ה' ורוח פיו: **ע"ד לשון הכתוב — תהלים לג, ו.** ובהתלבשותן במלכות דבריאה נבראו הנשמות והמלאכי' שבבריאה: **כמבואר לקמן אגה"ק סכ"ה**[10]. משם נמשך התלמוד: **ראה גם לקו"ת בהר מג, א**[11]. התלמוד שלפנינו וכמש"ל: **פל"ט.** בשם התיקונים: **ת"ו (כג, א).**

10) ושם: „מל' דאצילות הוא דבר ה' המחי' ומהוה נשמות הגדולות שהן מבחי' אצילות .. ומל' דבריאה הוא דבר ה' המחי' ומהוה הנשמות והמלאכים שבעולם הבריאה כו'". 11) ושם: „ועיין בסש"ב פנ"ב שהתלמוד והמשנה נמשכים מהיכל קה"ק דבריאה יצירה כו'".

מיני', אלא) גם לתורה, **ואולי** רק **לתורה — ראה לעיל פ"ד לשון זה** ממש (**ושם קאי על התורה**). **ועיין לקמן רפנ"ג: „ח"ע דאצי'** שהיא **כללות התורה". וצ"ע.**

(ב"ק אדמו"ר[55])

○ **יד. מלכות דאצילות .. היא מתלבשת בהיכל ק"ק דבריאה: יש לבאר הטעם שהוסיף לומר תיבת „היא" — דלכאורה הי' די באמרו „מתלבשת", כמו לקמן גבי התלבשות מלכות דבריאה בהיכל ק"ק דיצירה, דנקט „מתלבשת" בלא תיבת „היא" — כי יש הפרש בין שני עניני התלבשות אלו (כמ"ש בע"ח[56]):**

מלכות דאצילות — כולה, **בכל כללות יו"ד ספירותי',**

מתלבשת בהיכל ק"ק דבריאה; משא"כ מלכות דבריאה — רק חלק עשירי בלבד ממנה הוא המתלבש בהיכל ק"ק דיצירה (וכמו כן במלכות דיצירה, שרק חלק עשירי בלבד ממנה מתלבש בהיכל ק"ק דעשי').

ולכן נקט והוסיף כאן תיבת „היא", היינו שהיא עצמה, בכל כללות יו"ד ספירותי', נתלבשה בהיכל ק"ק דבריאה. משא"כ לקמן גבי ההתלבשות בהיכל ק"ק דיצירה לא נקט „היא", כי שם אין מתלבשת כל עצמותה, רק חלק עשירי שבה בלבד.

(מוהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר[57])

טו. היכל ק"ק דבריאה שהיא חב"ד דבריאה: כ"ה

55) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק — נדפסה (בחלקה) שם ע' 722 הערה 6. **56)** שער מו (שער כסא הכבוד) פ"ב. פ"ה. **57)** לקוטי לוי"צ לתניא ע' כג.

שבנשמה, „נפש", „רוח" ו„נשמה" — בחי' „נפש" היא מעולם העשי', בחי' „רוח" — מעולם היצירה, ובחי' „נשמה" — מעולם הבריאה), **וכן נבראו המלאכים שבבריאה** — הנשמות והמלאכים שבכל עולם הם הנבראים שבאותו עולם, ולא האלקות שבו, והתהוותם היא מבחינת המלכות שבאותו עולם; הרי שהתהוות הנשמות והמלאכים שבעולם הבריאה היא מבחינת המלכות שבעולם הבריאה, שבתוכה מלובשת מלכות דאצילות (על־ידי התלבשותה תחלה בחב"ד דבריאה). **וגם משם** (מבחינת המלכות שבעולם הבריאה) **נמשך התלמוד שלפנינו** — כמו שהוא אצל הנבראים, **וכמו שנתבאר לעיל בשם התיקונים** (תיקוני זהר), **שבעולם הבריאה מאירות ומשפיעות שם חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ב"ה בבחינת צמצום עצום** — הן יורדות להאיר שם באופן מצומצם ביותר, **בכדי שיוכלו הנשמות והמלאכים, שהם בעלי גבול ותכלית, לקבל השפעה מבחינות חב"ד אלו** — מבחינות חב"ד אלו כמו שהן בעצם מהותן לא היו הנשמות והמלאכים יכולים לקבל, ורק לאחר ירידתן לעולם הבריאה באופן מצומצם יכולים הם לקבל השפעה מהן. **ולכן נמשך משם** (מעולם הבריאה) **התלמוד** — הגמרא דוקא, ולא המשנה, לפי **שהוא** (התלמוד) **ג"כ בחינת חב"ד, שהתלמוד הוא טעמי ההלכות על בוריין, והטעמים** (שהם ענין של טעם ושכל) **הם בחינת חב"ד** — שענינם שכל; **וההלכות עצמן** שבמשנה **הן ממדותיו של אין סוף ב"ה, שהן** בחינות **חסד, דין** (מדת הגבורה), **בעל"ח**[58] **ובכ"מ, ולכאורה צ"ע מ"ש בקונטרס ומעין**[59] **(ע"פ הזהר**[60]**) „והיכל קדה"ק הוא** הלב **כו'" (ותיכף לאח"ז מציין לתניא כאן).**

ויש לבאר עפמ"ש בד"ה וירד העיט תרנ"ח[61]**: „קה"ק .. הוא בחי' פנימיות הכתר .. נמשך מפנימיות הכתר לחו"ב .. למלכות ובבחי' זו נק' המלכות קה"ק .. הכוונה על אור פנימיות הכתר שבחכמה ומלכות"**[62]**.**

ובהגהות הרח"ו לזהר שם פירש: „קדש הקדשים דבי' כלא" — היכל הז' דבריאה (דהיינו כמ"ש בתניא כאן[63]**), „ותמן הוא לבא" — מלכות**[64]**.**

(כ"ק אדמו"ר[65])

טז. שהיא חב"ד דבריאה .. שהוא חב"ד דיצירה: יש לבאר הטעם שבהיכל ק"ק דבריאה נקט „שהיא", לשון נקבה, וגבי היכל ק"ק דיצירה נקט „שהוא", לשון זכר — כי בבריאה מתלבשת בינה שהיא נוקבא, וביצירה מתלבש ז"א שהוא דכורא.

(מוהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר[57])

יז. אפשר שגם בהיכל ק"ק דבריאה צ"ל „שהוא", לשון זכר, כמו גבי היכל ק"ק דיצירה.

(כ"ק אדמו"ר[66])

יח. ובהתלבשותן במלכות דבריאה: יחד עם מלכות דאצילות שבתוכן, כנ"ל „שממקור זה **נאצלו נשמות דאצי' ונבראו נשמות דבריאה".**

(כ"ק אדמו"ר[67])

יט. וגם משם נמשך התלמוד שלפנינו: צ"ע אם אפשר לפרש שדוקא „התלמוד שלפנינו**" נמשך** ממלכות **דבריאה, אבל התלמוד שבעולם הבריאה גופא הוא בחי'** חב"ד **דבריאה. וראה לקמן אגה"ק סכ"ו ש„סוד המשניות" הוא** מלכות **(ולא ו"ק) דיצירה**[68] **[אף די"ל דקאי אדלעיל מיני', דמיירי בלימוד** האדם **(היינו „שלפנינו")], ומזה נלמד לתלמוד, שהוא** במלכות **(ולא בחב"ד) דבריאה.**

והדיוק „שלפנינו" — אולי כדי שלא יוקשה ממ"ש לעיל[69] **דהתורה היא** אוא"ס, **כי „הוא היודע והוא המדע .. דאורייתא וקב"ה כולא** חד**", ולכן כתב ש„משם** נמשך **תלמוד** שלפנינו**" דוקא, וע"ד מ"ש לעיל שם: „ההלכות הן ..** המשכות **כו'".**

ולהעיר מההגהה דלעיל[70]**: „ושם** מאיר ומתגלה **ג"כ היחוד העליון הנעשה בכל מצוה ות"ת .. אך עיקר היחוד הוא למעלה מעלה בעולם האצילות ששם הוא מהות ועצמות מדותיו ..** והארתן לבד **היא מאירה בבי"ע כו'".**

(כ"ק אדמו"ר[71])

כ. משם נמשך התלמוד: להעיר שגבי תלמוד נקט „נמשך", ולקמן גבי משנה נקט „משם היא **המשנה".**

(מוהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר[57])

---

58) נסמן לעיל הערה 51. **59)** סוף מאמר ה (ע' 74). **60)** ח"ג קסא, ב. **61)** סה"מ תרנ"ח ס"ע כא ואילך. **62)** לכאורה הכוונה — שעפמ"ש שם מובן שבחי' קדש הקדשים היא המשכת אור פנימיות הכתר, והמשכה זו ישנה כפי שהיא בחב"ד, וישנה כפי שנמשכת במדריגות שלמטה מזה, עד ספירת המלכות (המו"ל). **63)** ראה לעיל הערה הנ"ל ובשוה"ג. **64)** ולהעיר מלקו"ת דרושים ליוהכ"פ ע, ב ואילך. עא, א ואילך. **65)** הערה לקונטרס ומעין שם (ע' 137). **66)** „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". „הערות ותיקונים בדרך אפשר". **67)** „שיעורים בספר התניא" ע' 723. **68)** ושם לפנ"ז — שהמשניות הן במלכות דיצירה. **69)** פכ"ג. **70)** פ"מ. **71)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) — נדפסה (בחלקה) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 724 הערה 8.

רחמים כו' שמהן נמשך ההיתר והאיסור והכשר והפסול והחיוב והפטור כמ"ש בתיקוני'. ובהתלבשות מלכות דאצי' במלכות דבריאה מתלבשת בהיכל ק"ק דיצי' שהוא חב"ד דיצירה ובהתלבשותן במלכות דיצירה נוצרו הרוחות והמלאכים שביצירה וגם משם היא המשנה שלפנינו שהיא הלכות פסוקות הנמשכות ג"כ מחב"ד של א"ס ב"ה רק שבחי' חב"ד שהם טעמי ההלכות הם מלובשים וגנוזי' בגופי ההלכות ולא בבחי' גילוי וגופי ההלכו' שהן בבחי' גילוי הן הן הארת מדותיו של א"ס ב"ה בבחי' גילוי כמש"ל בשם התיקוני' דשית ספירן מקננין ביצירה שהן דרך כלל שני קוין ימין ושמאל להקל מסטרא דחסד דהיינו להתיר שיוכל לעלות אל ה' או להחמיר כו' והכל ע"פ חכמה עילאה דאצי' ובינה ודעת כלולות בה ומיוחדות בא"ס ב"ה כי בתוך כולן מלובשות חב"ד דאצילות שאור א"ס ב"ה מיוחד בהן בתכלית היחוד וכן בדרך זה ירדה השכינה ונתלבשה בהיכל ק"ק דעשיה וכל עולם מג' עולמות אלו מתחלק לרבבות מדריגות הנקראות גם כן עולמות פרטים ומלכות דאצילו' מלובשת במלכות

◆ **רחמים** (מדת התפארת) **כו'**, **שמהן** (מהמדות) **נמשך ההיתר והאיסור** — ההיתר הוא ממדת החסד, והאיסור — ממדת הגבורה, **והכשר והפסול** — „כשר" הוא ממדת החסד, ו„פסול" — ממדת הגבורה, **והחיוב והפטור, כמ"ש בתיקונים** — שענינים אלו הם מהמדות שלמעלה.

ובהתלבשות מלכות דאצילות במלכות דבריאה, הנה לאח"ז היא **מתלבשת בהיכל קדשי קדשים דיצירה שהוא חב"ד דיצירה** — הרי שישנה השראת השכינה, שהיא מלכות דאצילות, בעולם היצירה, **ובהתלבשותן במלכות דיצירה** — בשעה שמלכות דאצילות, כפי שהיא מלובשת במלכות דבריאה ובחב"ד דיצירה, מתלבשת לאח"ז במלכות דיצירה, **נוצרו** ממלכות דיצירה **הרוחות** — בחינות הנשמות הנקראות „רוח" (כנ"ל שמדרגת „רוח" היא מעולם היצירה), **וכן נוצרו המלאכים שביצירה. וגם משם** (ממלכות דיצירה) **היא המשנה שלפנינו, שהיא הלכות פסוקות, הנמשכות ג"כ מחב"ד של אין סוף ב"ה** — שהרי כל התורה היא חכמתו של אור אין־סוף ב"ה. **רק** (אלא) **שבמשנה, בחינות חב"ד, שהם טעמי ההלכות, הם מלובשים וגנוזים בגופי ההלכות, ולא בבחינת גילוי** — טעמי ההלכות נתגלו בגמרא, אבל לא במשנה, שבה נתגלה פסק ההלכה בלבד, ולא הטעם; **וגופי ההלכות, שהן בבחינת גילוי** במשנה, **הן הן הארת מדותיו של אין סוף ב"ה בבחינת גילוי** — כאמור לעיל, שפסק הלכה להיתר הוא ממדת החסד, ופסק דין לאיסור הוא ממדת הגבורה, **כמו שנתבאר לעיל בשם התיקונים דשית ספירן מקננין ביצירה** — שש הספירות והמדות של

כמ"ש בתיקוני': **ראה תכ"א (מח, א). תנ"ו (צא, א). ת"ע (קכד, א).** מתלבשת בהיכל ק"ק: **ראה תו"א וישלח כו, ב**[12]**. לקו"ת שה"ש שם. לעיל בפרקין בענין היכל ק"ק דבריאה.** בבחי' גילוי כמש"ל: **פל"ט.** בשם התיקוני': **שם.** לעלות אל ה': **לשון הכתוב — יתרו יט, כד.** ומלכות דאצילו' מלובשת במלכות של כל עולם: **ראה גם לקו"ת תזריע כא, א**[13]**.**

12) ושם: „בהיכל ק"ק שהוא כולל כחב"ד כו'". 13) ושם: „הע"ס דאצילות מלובשים בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשי', עד שנמצא שיש התלבשות אצי' בעשי' ג"כ".

○ **כא. ובהתלבשות מלכות דאצי' במלכות דבריאה: הטעם שכופל ענין זה עוה"פ (אף שכבר אמר לעיל „ובהתלבשותן במלכות דבריאה"):**

א) ההתלבשות שבה מדובר לעיל (התלבשות מלכות דאצילות בחב"ד דבריאה ומלכות דבריאה כדי לברוא נשמות ומלאכים שבבריאה כו') — קלה היא, והנמשך עי"ז הם ענינים דבריאה **(עלמא דאתכסיא); משא"כ ההתלבשות שבה מדובר כאן, מעלימה כ"כ עד שהנמשך עי"ז הם ענינים** דיצירה **(עלמא דאתגליא).**

ב) יש לומר **דאין בהתלבשות זו (שלצורך עולם היצירה) התלבשות בחב"ד דבריאה, כי אם מלכות (דאצילות) במלכות (דבריאה) בלבד**[72]**; משא"כ בנוגע לעניני עולם**

72) ראה לקמן: „ומלכות דאצילות מלובשת במלכות כו'", ובהגהה: „מלכותך מלכות כו'".

◆ **ובהתלבשות מלכות** שנה פשוטה: **כט אייר**

אין־סוף, שהן המדות שבעולם האצילות, מקננות ומאירות בעולם היצירה, **שהן דרך כלל שני קוין** — שש המדות נחלקות לשני קווים כלליים, **ימין** (חסד) **ושמאל** (גבורה) — כמאמר „חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא״ (הקדמת תיקוני זהר): **להקל מסטרא דחסד** — פסק הלכה להקל נמשך מצד בחינת ומדת החסד, **דהיינו** (החסד שבפסק זה הוא) **להתיר** את הדבר, כדי **שיוכל לעלות אל ה׳** — שתוכל להיות לו עלי׳ לקדושה, שענין זה יכול להיות רק בדבר המותר, שכשהאדם משתמש בו לענין של קדושה ומצוה עולה החיות שבו לקדושה, והרי זה ענין של חסד; **או להחמיר כו׳** — לפסוק שהדבר אינו היתר, וממילא אי־אפשר שתהי׳ לו עלי׳ לקדושה, והרי זה ענין של גבורה ודין, שהדבר לא יוכל לעלות לקדושה; אלו הם שני הקווים הכלליים שישנם במדות שלמעלה, שמהן נמשכות ההלכות שבמשנה. **והכל** — הן התלמוד והן המשנה, **ע״פ חכמה עילאה דאצילות, ובינה ודעת כלולות בה** (בחכמה), **ומיוחדות** (חב״ד דאצילות) **באין סוף ב״ה.** והטעם שהתלמוד והמשנה הם ע״פ חכמה עילאה דאצילות הוא **כי בתוך כולן** (התלמוד והמשנה) **מלובשות חב״ד דאצילות, שאור אין סוף ב״ה מיוחד בהן בתכלית היחוד.**

נתבאר לעיל, שהשכינה מתלבשת ב„היכל קדשי־קדשים״ של עולם היצירה לאחר התלבשותה בספירת המלכות של עולם הבריאה. **וכן בדרך זה** — לאחר שבתחלה מתלבשת השכינה בבחינת המלכות של עולם היצירה, **ירדה השכינה ונתלבשה בהיכל קדשי קדשים דעשיה. וכל עולם מג׳ עולמות אלו** (בריאה, יצירה, עשי׳) **מתחלק לרבבות מדריגות, הנקראות גם כן עולמות פרטים** (פרטיים), **ומלכות דאצילות** (שהיא בחינת השכינה, כנ״ל) **מלובשת במלכות הבריאה (שהיא ההתלבשות שבה מדובר לעיל)** — כל ענייניו — **מוכרחת התלבשות** בחב״ד **דבריאה (ועד״ז** בכל **עולם — בנוגע לעניני עולם** זה**), וכמו במשל,** דכל עניני **הגוף נמשכים** מהראש ומוחין, **וכנ״ל**[73] **בארוכה.**

ואפילו את״ל שגם להתלבשות זו במלכות דבריאה (שלצורך עולם היצירה) צ״ל מקודם התלבשות בחב״ד **דבריאה**[74] **— הרי פעולת חב״ד דבריאה בזה היא רק במדה הנדרשת כדי שתוכל מלכות דבריאה לפעול בענין** דיצירה**, שהוא בריחוק הערך מבריאה** [**ובמשל: המשכה ממוחין דהאדם במדה הנדרשת כדי שיוכל לפעול בענין רחוק הערך ממנו, היינו ענין שאינו שייך כלל לשכל**].

(כ״ק אדמו״ר[75])

כב. ובהתלבשותן: היינו בהתלבשות מלכות דאצילות כפי שהיא מלובשת במלכות דבריאה ובחב״ד דיצירה.

(כ״ק אדמו״ר[27])

כג. המשנה שלפנינו שהיא הלכות פסוקות הנמשכות ג״כ מחב״ד של א״ס ב״ה: אין כוונתו לבאר בזה הטעם שההלכות מהתלבשות בחב״ד **דיצירה (מכיון שנמשכות „מחב״ד של א״ס ב״ה״) — שהרי אך זה עתה** נתפרש **שגם „הרוחות והמלאכים שביצירה״ (שאינם נמשכים „מחב״ד של א״ס ב״ה״) המשכתם היא ע״י התלבשות** בחב״ד **דיצירה דוקא** [**וכן** מוכרח **מהמשל, שהרי באדם** כל **עניניו נמשכים מהראש**].

אלא כוונתו לומר ש(אף שבהלכות פסוקות אין בחי׳ חב״ד ניכר בגילוי, מ״מ) גם הן נמשכות מחב״ד של א״ס ב״ה, שהרי כל **התורה היא חכמתו של אוא״ס ב״ה (שלכן „אורייתא וקוב״ה כולא חד״, וגדול ענין ת״ת וכו׳, כמשנ״ת** בכ״מ **בתניא לפנ״ז**).

(כ״ק אדמו״ר[76])

כד. והכל ע״פ חכמה עילאה דאצי׳ כו׳: כנראה **הכוונה ב„הכל״** — התלמוד והמשנה **(ולא קאי על „להתיר .. או להחמיר״ דסליק מיני׳). ועפ״ז תתורץ הקושיא (על הפירוש דקאי** רק **על דסליק מיני׳, דהיינו משנה) — למה לא פירש אדה״ז כל זה בנוגע לתלמוד.**

(כ״ק אדמו״ר[77])

כה. ומיוחדות בא״ס ב״ה: קאי על „חכמה עילאה דאצי׳ ובינה ודעת״ (ולא על ההלכות שבמשנה והארת מדותיו של א״ס ב״ה הנמשכת בהן).

(כ״ק אדמו״ר[27])

כו. וכן בדרך זה: היינו ע״י התלבשות תחילה במלכות דיצירה.

(כ״ק אדמו״ר[27])

כז. ומלכות דאצילו׳ מלובשת במלכות של כל עולם פרטי יורדת ומתלבשת בהיכל ק״ק שהוא חב״ד שבעולם שלמטה ממנו במדרגה: כלומר: (א) מלכות דאצילות **מלובשת במלכות של כל עולם פרטי, (ב) מלכות**

---

73) פנ״א. **74)** וכן משמע קצת בסידור (עם דא״ח) ח״א קנב, ב ואילך (נעתק לעיל אות יא). **75)** „שיעורים בספר התניא״ ע׳ 725 הערה 9. **76)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי״ק) — נדפסה (בחלקה) שם ע׳ 727 הערה 10. **77)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי״ק) — נדפסה (בחלקה) ב„לקוטי ביאורים בספר התניא״ ע׳ שו.

הגה"ה

(ובזה יובן לשון הכתוב מלכותך מלכות כל עולמים — מלשון הכתוב משמע שישנה „מלכותך", המלכות שלך (של הקב"ה), ויש „מלכות כל עולמים", המלכות של כל העולמות; ועל כך אומר הכתוב, ש„מלכותך" היא הפנימיות של „מלכות כל עולמים", כי בבחינת המלכות של כל העולמות מלובשת „מלכותך", מלכות דאצילות).

*** של כל עולם פרטי יורדת ומתלבשת בהיכל ק"ק שהוא חב"ד שבעולם שלמטה ממנו במדרגה. והנה מהשכינה המלובשת בהיכל ק"ק של כל עולם ועולם כללי או פרטי נמשך ומתפשט ממנה אור וחיות לכל העולם והברואים שבו נשמות ומלאכים וכו' כי כולם נבראו בעשרה מאמרות שבמעשה בראשית שהם דבר ה' הנקרא בשם שכינה:**

הגה"ה

(ובזה יובן לשון הכתוב מלכותך מלכות כל עולמים):

לשון הכתוב: **תהלים קמה, יג.** עשרה מאמרות שבמעשה בראשית: **אבות רפ"ה.**

של כל עולם פרטי — מלכות דאצילות עצמה מתלבשת בבחינת המלכות שבכל עולם פרטי, ונוסף לזה **יורדת** — מלכות דאצילות עצמה יורדת על־ידי התלבשות זו, ונוסף לזה היא **מתלבשת בהיכל קדשי קדשים, שהוא חב"ד שבעולם שלמטה ממנו במדרגה** — בחינת מלכות דאצילות עצמה, כפי שהיא מלובשת במלכות של עולם גבוה יותר, מתלבשת בחב"ד של עולם הנמוך ממנו במדרגתו.

והנה, מהשכינה (מלכות דאצילות) **המלובשת בהיכל קדשי קדשים של כל עולם ועולם, כללי או פרטי, נמשך ומתפשט ממנה אור וחיות לכל העולם** (אותו עולם) **והברואים שבו, נשמות ומלאכים וכו'** — וכן שאר הברואים שבאותו עולם, כמו ההיכלות שבו, כולם מקבלים אור וחיות מהשכינה (כפי שהיא מלובשת ב„היכל קדשי־קדשים" של אותו עולם); והראי' לזה — **כי כולם נבראו בעשרה מאמרות שבמעשה בראשית, שהם** (עשרת המאמרות) **דבר ה'** — דיבור ומאמר ה', וענין זה הוא **הנקרא בשם שכינה** — כאמור לעיל, שענין „דבר ה'" הוא לגלות את ה', שהי' קודם לכן נסתר ונעלם, אשר זהו ענינה של השכינה — התגלות האור האלקי שלמעלה מהעולם, ואעפ"כ הוא מתגלה בתוך העולם, על־ידי ענין התורה, שהיא הלבוש לאור זה.

דאצילות **יורדת (ע"י התלבשותה במלכות של העולם הפרטי), (ג) מלכות** דאצילות **מתלבשת „בהיכל ק"ק שהיא חב"ד שבעולם שלמטה ממנו במדרגה".**

וזהו שממשיך „והנה מהשכינה **המלובשת בהיכל ק"ק של כל עולם ועולם כו'", ש„שכינה" היא מלכות** דאצילות.

(כ"ק אדמו"ר[78])

○ **כח. הגה"ה: בענין תיבת „הגהה", קווי הר"ת וחצאי העיגול — ראה לעיל פ"א אות סו. פ"ז אות נב.**

כט. כי כולם נבראו בעשרה מאמרות שבמעשה בראשית שהם דבר ה' הנקרא בשם שכינה: כלומר: הראי' לזה שהברואים שבכל **העולמות מקבלים אור וחיות „**מהשכינה **המלובשת בהיכל ק"ק של כל עולם ועולם כו'" — כי „**כולם **נבראו בעשרה מאמרות שבמעשה** בראשית **שהם דבר ה' הנקרא בשם** שכינה**", וקודם לזה לא היו עולמות כלל [כפירוש „בראשית" כפשוטו — התחלת כל ענין הבריאה („בראשית** ברא"[79]**),** מאין **ליש].**

(כ"ק אדמו"ר[80])

78) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) — נדפסה (בחלקה) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 729 (והערה 11). **79)** בראשית א, א. **80)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) — נדפסה (בחלקה) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 730 הערה 12.